

Fegyelem és mérlegelés

A két világháború közötti Magyarország rendőri erényeiről

NÁNDORI Nikoletta Petra¹

Jelen tanulmányban a két világháború közötti időszak rendőri erényeiről fogok írni. A korszak egyik fontos szerzője a témában Magyary Zoltán, akinek az álláspontja alapján a fegyelem a legfontosabb rendőri erény. A fegyelmet mint rendőri erényt a közszolgálati hivatás kiemelt jellemzőjeként határozta meg, amely keresztülszította a teljes közszolgálati rendszert. A közigazgatás meghatározó elemei ekkor a centralizáció és a hatalommegosztás voltak, amelyek hatással voltak a rendőri hivatásra is. A korszak másik fontos szerzője, Tomcsányi Móric egy másik erénynek tulajdonított kiemelt jelentőséget, a diszkrécionális képességnek. A rendészet történetében a szabad döntés jogköre – a közigazgatás legérzékenyebb részében helyet foglaló rendőrség számára – központi kérdéskörnek számított.

Kulcsszavak: rendőri erények, fegyelem, mérlegelési jogkör, diszkrécionális képesség

1. Bevezetés

A dualista államberendezkedés a kiegyezéssel vette kezdetét és az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásával ért véget. Az I. világháború lezárásával a történelmi Magyarország mint a Monarchia utódállama azon vesztes országok közé tartozott, amelyeknek a békeszerződések alapjaiban határozták meg létjogosultságukat. A trianoni békeszerződés területében és népességében súlyos csapást mért az országra, ami a magyar közigazgatás történetében is mérföldkőnek számított. A meghatározó elemek ekkor a centralizáció és a hatalommegosztás voltak. A jog és a törvények egy-ége mellett, azok végrehajtásában uralkodó egységet jelentett maga a centralizáció. Emellett a hatalom megosztása a törvényhozás, a végrehajtás és az igazságszolgáltatás szervei között létesült, amelyben az egyensúly megteremtése a hatalmi ágak eltolódásának akadálya és a visszaélések korlátja volt.

¹ Rendőr főhadnagy, doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola.
E-mail: nandori.nikoletta.petra@uni-nke.hu

A Magyarországot ért csapás olyan nemzeti, társadalmi, politikai és gazdasági problémákra hívta fel akkor a figyelmet, amelyek már a korszakot megelőző másfél században is megoldatlannak számítottak.²

A 20. század rendészettudománya szempontjából, vagyis a közigazgatás, ezen belül is a közszolgálati rendszerben helyet foglaló rendőri hivatás kutatása szemszögéből szükséges azoknak a szakirodalmaknak a tanulmányozása, amelyek hatással voltak rá. Ezért a tanulmány vizsgálati módszere szerint olyan, a közigazgatástudomány, a jogtudomány képviselőinek és a tanulmányhoz kapcsolódó rendőröknek a munkásságából meríttek, akik hatással voltak a rendőrségre mint szervezetre vagy magára a rendőri hivatásra egyaránt.

A vizsgálat célja, hogy a korszak ideológiai, közigazgatási rendszerbeli, társadalmi és a rendőri hivatás gyakorlatával összhangban, feltárjuk azokat az iránymutatásokat, amelyek alapjaiban határozták meg a rendőri hivatás létét.

„A rendészet a közigazgatásnak legkényesebb s legérzékenyebb része”,³ ami Tóth József⁴ a rendészet és a jogtudomány jeles művelőjének⁵ véleményét tükrözi, és akinek ide vonatkozó további gondolata szerint: „Olyan a rendészet, mint valami roppant vetületű tükör, amely az állam mindenkori képét, annak jogi struktúrájában visszatükrözi.”⁶ A rendészet kiemelt szerepéről és annak jelentőségéről ír továbbá Nagy Valér⁷ is, aki a törvény, a társadalom és a rendőrség hármasszövetségéről értekezik cikkében, amely a jelen tanulmány részét képezi.

2. A rendészettudomány és a közigazgatás-tudomány kapcsolatáról

A közigazgatási jogtudomány vonatkozásában – Finszter Géza *Rendészetelmélet* című könyvében a következőképpen írja le – a rendészettudomány feladata a rendészet működésének, szervezetének, személyzetének és jogi szabályozásának elméleti szintű tanulmányozása annak érdekében, hogy hozzájáruljon a rendészeti tevékenységek kritikai elemzéséhez, a szervezet hatékony és célszerű kialakításához, a rendészeti jog megalkotásához, a rendészeti szakmák magas szintű elsajátításához, a rendészet hatékony működéséhez és a törvényességhez. Eszerint a rendészeti igaz-

² Szabó Ildikó: Nemzetfogalom és nemzeti identitás a dualizmus korában és a Horthy-korszakban. *Politikatudományi Szemle*, 15. (2006), 1. 201.

³ Tóth József: *Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban*. Eger, Szent János Nyomda, 1938. 3.

⁴ „Concha Győző, Kmety Károly és a két világháború között publikáló Tóth József, Tomcsányi Móric és főleg Magyar Zoltán munkásságát olyan jelentősnek tartjuk, hogy a rendészet fogalmának kifejtésénél eredményeikre nagymértékben támaszkodni fogunk.” Lásd Finszter Géza: *Rendészettan*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018. 425. A rendészet fogalmaköre a rendőri erények kiszűrésének vonatkozásából is igencsak kiemelt jelentőséggel rendelkezik.

⁵ Sallai János: Dr. Tóth József a rendészet- és a jogtudomány jeles művelőjének élete, munkássága. *Magyar Rendészet*, 19. (2019b), 2–3. 207.

⁶ Tóth (1938): i. m. 4.

⁷ Nagy Valér rendőr. Lásd Sallai János: *A magyar rendészet története*. Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, 2019a. 105.

gatás a társadalmi jelenségeknek olyan elkülöníthető területét foglalja magában, amely a társadalom más intézményeihez hasonlóan belső törvényszerűségek szerint működik. Ezeknek a törvényszerűségeknek a feltárására az európai kontinensen először a jogtudományon belül elhelyezkedő és művelt közigazgatási jog tudománya vállalkozott.⁸

A modern közigazgatás első formájában színre lépő rendészet számára a közrend és a közbiztonság jelentette azokat az állam által előírt kötelességeket, amelyek a modern társadalom kielégítésre váró szükségleteként jelentkeztek. A rendészetre háruló közigazgatási feladatok a hatósági felhatalmazás birtokában magukban foglalják a legitím fizikai erőszakot. A rendészeti igazgatás feltétele az, hogy hatáskörrel és illetékességgel rendelkező közigazgatási szervezet legyen, amely rendészeti szervezet alapformája maga a rendőrség. A közigazgatási szervezet speciális ágaként zárólag, a feladatai végrehajtására alkalmas speciális szakértelemmel/szaktudással rendelkező személyzettel működtethető. A rendőr szakember, a rendészet pedig maga a szakma. A közigazgatás jogállami formájában fejlett közjogra volt szükség. Ezen túlmenően a közigazgatás tudományában a rendészeti igazgatás kettős természetéről Concha Győző írt a dualizmus korában, aki szerint az örökdő-beavatkozó rendészeti veszélyelhárítást el kell választani a büntető igazságszolgáltatástól, mert mint azt Finszter Géza írja, az előbbi a végrehajtó hatalom aktív irányításával valószínűleg meg, az utóbbit az igazságszolgáltatás felügyeli.⁹

A magyar történelem válságos korszaka a közigazgatás-tudományra is hatással volt. E válságos korszaknak megvoltak a maga megoldásra és kezelésre váró feladatai. A közigazgatás szerepe a két világháború közötti időszakban a gazdaságosság, az eredményesség és ezek jogszerűségének biztosítása volt Magyary Zoltán szerint.

„A parlamentáris köztársaságok alkotmányos alapelve a hatalom megosztása a törvényhozás, a végrehajtás és az igazságszolgáltatás szervei között, amely hatalmi ágak között egyensúlyt kell biztosítani.”¹⁰ A közigazgatás racionalizálása azt jelenti, hogy az eredményesség követelményének megfelel. Mindemellett azonban a közigazgatás nem a jogállam eszméjének a feláldozását, hanem mindinkább annak továbbfejlesztését, kiegészítését jelenti egy olyan további szemponttal, amely a jogállamiság következményeként lépett előtérbe.¹¹ A hatalmi ágak közötti egyensúly a hatalommal való visszaélések gátja. Ennek az egyensúlynak a megbomlása vezethet a hatalom eltolódásához.

Az eredményes közigazgatás Bibó István szerint a jogszerűség garanciájának növekvő szükségletére épül, és a végrehajtó hatalommal szemben értékszabályozást vár el, amely alapján az e szervek által képviselt értékszempontok alárende-

⁸ Finszter Géza: *Rendészetelmélet*. Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem, 2014. 51–52.

⁹ Concha Győző: A rendőrség természete és állása szabad államban. *Értekezések a Társadalmi Tudományok Köréből*, 12. (1901), 6. 313. Lásd Finszter (2014): i. m. 52–53.

¹⁰ Lőrincz Lajos: Magyary Zoltán helye a magyar közigazgatás-tudományban. In Gellén Márton – Hosszú Hortenzia (szerk.): *Államszerep válság idején. Magyary Zoltán emlékkötet*. Budapest, Complex Kiadó, 2010. 41.

¹¹ Magyary Zoltán: *Magyar közigazgatás*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1942. 81.

lését kívánja meg. A kor tömegtársadalmi összefüggésein csupán egy nagymértékben kiszámítható, szolgálatszerű hatalomgyakorlás tud úrrá lenni, amely mellett az eredményesség és a jogszerűség csak különböző megközelítési szempontokat képvisel. Az ősi politikai-erkölcsi hatalomkoncentrációval szemben támasztott mindenkori követelmény, hogy a hatalomgyakorlás igazságos, emberséges és észszerű közösségi célját határozza meg.¹²

„Az államnak konkrét milyensége megállapíthatóan mindig azon fordul, vajon a három vezető érték: a hatalom-, jólét- és jogérték közül: akár világnézeti alapon, akár a tényleges erőtenyezők érvényesülése következtében melyik nyer túlsúlyt.”¹³

A közigazgatási tevékenységgel szemben támasztott követelményként Magyary Zoltán az eredményességet a jogszerűség mellé helyezte. Ehhez a köztisztviselők részéről szakértelemre és szaktudásra volt szükség. A közigazgatás a köz érdekében végzett pozitív tevékenység, amely az állampolgárok létfeltételének és életminőségének javítása érdekében töltötte be rendeltetését, tehát a közigazgatás nagymértékben múlt az eredményességen.

„A közigazgatásnak a mai kiterjedt, az embereket létükben érintő működésében fontos kötelessége arra ügyelni, hogy teljesítményeiből mindenki igazságosan, egyenlő szempontok szerint részesedjen. A közigazgatás feladata, tehát nemcsak a jog, hanem az igazságosság megvalósítása és az afeletti örökös is.”¹⁴ Az igazságosság a pártatlanság és az objektív feladatellátás révén valósul meg.¹⁵ A rendőri munkavégzés elengedhetetlen feltétele tehát, hogy a mindenkori törvényeket részrehajlás nélkül, mindenkire vonatkozólag egyaránt betartassa. Az igazságosság az állami életben gyökerezik, mert a jog nem más, mint az állami közösség rendje. Ekképpen a jog szabja meg az igazságot.¹⁶

3. A rendészeti hivatás mint a közszolgálati rendszer része

A közszolgálatként működő szervezetről összességében elmondható Magyary Zoltán szerint, hogy az emberek tervszerű és a közös feladatainak megoldása céljából jött létre.¹⁷ „A közigazgatás szervezetében kiemelt jelentősége van annak, hogy kik azok az emberek, akikből a szervezet alakul és azokat milyen kapcsolatok

¹² Bibó István: *Jogszerű közigazgatás, eredményes közigazgatás, erős végrehajtott hatalom*. Válogatott tanulmányok. Első kötet. 1935–1944. Budapest, Magvető Kiadó, [1944] 1986. 294.

¹³ Angyal Pál: *A közigazgatásellenesség büntetőjogi értékelése*. Székfoglaló értekezés. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia. 1931. 60.

¹⁴ Magyary (1942): i. m. 52.

¹⁵ Magyary (1942): i. m. 59.

¹⁶ Arisztotelész: *Politika*. Fordította: Szabó Miklós. Budapest, Gondolat Kiadó, 1969. 3.

¹⁷ Magyary (1942): i. m. 129.

fűzik a közigazgatáshoz.”¹⁸ A következőkben azokat a típusokat és módszereket ismertetem, amelyek mentén a közigazgatás szervezetének tagjai (humán erőforrás, vagyis ez esetben a szolgálati feladatokat ellátó hivatásos emberek) szerveződnek:¹⁹

- A közigazgatás tagjának lenni olyan szerep volt, amely felelősséggel járt, vagyis szolgálatot jelentett. E szolgálat a közigazgatás minden tagjára, az alárendeltekre és a vezetőkre nézve is egyaránt érvényesnek tekintették.
- A közszolgálati megbízatás jó ideig nem jelentett mást, mint tiszteletbeli közszolgálatot, az ellenszolgáltatás áttételesen volt biztosítva, és a közszolgálattal járó feladatokat is csak mellékesen látták el.
- A közszolgálati alkalmazás azonban nem maradhatott meg mellékfoglalkozás jellegében. Állandó alkalmazásukkal lehetővé tették a munkamegosztás szervezését, ami az egyes ügykörök elvégzéséhez szükséges szakértelem és tapasztalat megszerzését is megkövetelte. Ezzel emelve hivatássá a közszolgálatot. Magyary Zoltán, Max Webertől idézett írása szerint: „a főhivatás, állandó alkalmazás és szakképzettség a fő jellemvonásai a közszolgálat ama típusának, amely fokozatos tökéletesítés, kitartó erőfeszítés, a fegyelemnek a hierarchia útján való belenevelése”²⁰
- A hivatásos közszolgálat fő vonása az, hogy az alkalmazottnak nemcsak a munkaerejét, hanem az egész egyéniségét lefoglalja és igénybe veszi, tehát meghatározza azt. A hivatásos közszolgálatba senki sem akarata ellenére lép, hanem azt önként vállalta, és lesz része a közhatalom szervezetének. Egyúttal olyan különös engedelmisségi kötelezettséget jelentett a számára, amely az általános állampolgári kötelezettségeken túl határozott meg előírásokat. „A közszolgálat a köznek, azaz mindenkinek válogatás nélkül való szolgálatot jelent.”²¹

Az állandó és szabályos szolgálat a hivatásos életének rendes részévé válik, amelyre számíthattak. Ezért van az, hogy a beosztott a szervezettel szemben, amelynek tagja különös fegyelemre volt kötelezve. Egész munkaerejét lekötötte, akár munkaidőn túlnyúló, külön ellenszolgáltatás nélküli teljes odaadást kívánt, szükség esetén egészsége, sőt élete feláldozását (rendőr, orvos, tűzoltó stb.) is megkövetelte. Mindezek felett megfelelő magatartás tanúsítását írta elő a magánéletében (a közszolgálat tekintélye, kari becsület, mellékfoglalkozások engedélyhez kötöttsége stb.). Ezzel az engedelmisségi kötelezettséggel jött létre a hierarchia, amelyben a vezetőivel szemben a beosztott egyben alárendelt is vált. A közszolgálatnak ez a szervezési módja a közigazgatás eredményességének fokozása érdekében jött létre, és terjedt el világszerte, mert minden más rendszernél alkalmasabbnak tekintették. A vezetőnek alárendeltjeihez képest „többembernek” kellett lennie jellemében, tudásában,

¹⁸ Magyary (1942): i. m. 129.

¹⁹ Magyary (1942): i. m. 129–135.

²⁰ Magyary (1942): i. m. 131.

²¹ Magyary (1942): i. m. 131.

teljesítményében, és mindemellett biztosnak kellett lennie a speciális vezetői funkciójában, amelynek az előrelátás, szervezés, parancsolás, az összhang biztosítása és az ellenőrzés voltak a meghatározó elemei. A hivatásos közzolgálati rendszer csak akkor tudta beváltani a hozzá fűzött reményeket, ha a vezetők éppúgy, mint az alárendeltek, ugyanilyen szolgálati viszonyban álltak.²² A hivatali és az önkormányzati vezető funkciója hasonlóképpen értelmezhető, ami Henri Fayol szerint a következő öt elemből áll:

1. előrelátás, programcsinálás;
2. szervezés;
3. parancsadás, azaz vezetés;
4. összhang biztosítása, azaz a nevelés;
5. ellenőrzés.²³

A hivatásos közzolgálati rendszer a maga fölényét részben annak is köszönhette, hogy az összhang nemcsak a parancs, hanem az eszme által is biztosítva volt. „A hivatásos közzolgálatot közös szellem, hivatásérzet tölti be, ami az eredményességet fokozza; az odaadást és a fegyelmet a példa, a hagyomány és a kölcsönös ellenőrzés révén emeli.”²⁴ A hivatásos közzolgálati rendszer az igazi értékét csak több nemzedéken átívelő, következetes nevelőmunka útján tudja kifejleszteni. Amelyet az angol és amerikai rendszerben *merit system*-nek neveznek.

- „A Parlamentális államokban, ahol két vagy több politikai párt van, amelyek a kormányt esetleg váltakozva alakítják meg, a hivatásos közzolgálati alkalmazottak a különböző pártállású kormányok alatt változatlanul ellátják a feladatukat.”²⁵ Ennek oka egyrészt az, hogy állandó alkalmazásuknál fogva a kormánynak nincs jogi lehetősége és jogalapja az elbocsátásukra, másrészt az állandó alkalmazottak működését túlnyomórészt a jog, valamint technikai szempontok irányítják. Diszkrecionális hatáskörükben a pártok feletti közszempontokat igyekeznek érvényesíteni, és a kormánynak nincs szüksége az elbocsátásukra.²⁶
- „A hivatásos és szakképzett közzolgálati rendszer általános elfogadását megelőzőleg közismert gyakori próba is állt az ellenkező megoldás értékére nézve rendelkezésre.”²⁷ A hivatásos közzolgálatra gyakorolt negatív pártpolitikai befolyásának káros és tanulságos példajaként Magyary Zoltán az amerikai és francia közzolgálatot hozta fel, amelynek következtében a közzolgálat

²² Magyary (1942): i. m. 131.

²³ Magyary Zoltán – Kiss István: *A közigazgatás és az emberek*. Budapest, Magyar Közigazgatástudományi Intézet, 1939. 359.

²⁴ Magyary (1942): i. m. 132.

²⁵ Magyary (1942): i. m. 132.

²⁶ Magyary (1942): i. m. 133.

²⁷ Magyary (1942): i. m. 133.

tekintélyét (belső ügyeinek vonatkozásában is) a pártbefolyás egyre inkább leszállította.²⁸

- A hivatásos közszoigálat magában hordozza azt a veszélyt, hogy az emberekkel szemben érdektelenné lesz és egocentrikussá válik. Erre válaszul az őrségváltás ismeretes, amelynek értelmében az összes alkalmazottat az alacsony rangútól a miniszterekig, többéves időközökben áthelyezi, felváltja, és új feladatok elé állítja.²⁹

A szervezésben, vagyis a munka munkaerő közötti felosztásában az összhang biztosítása és az egységesség kiemelt szerepet kap. A centralizáció lehet politikai és adminisztratív. A politikai centralizáción a jog és a törvények egységét értették, az adminisztratív centralizáció pedig a közügyek intézésében és a jogszabályok végrehajtásában uralkodó egységet jelentette. Ebben a rendszerben a hatékony munkavégzés és az összhang megteremtése okán igencsak releváns volt, hogy az adott feladatkört fegyelmезetten hajtsák végre a hivatásosok.

Magyary Zoltán Maurice Hauriou francia közigazgatási jogászra és szociológusra hivatkozva három utat jelöl meg, amelynek eredményeképpen létrejöhet a centralizáció. Az első ezek közül az impérium (hatalom) egyesítése a központi állami szervek kezében, aminek előfeltétele a karhatalom (rendőrség és csendőrség) államosítása volt.³⁰ A második eszköz a közigazgatási szervek személyei kijelölésének centralizálása, vagyis a közigazgatási szervek állami közszoigálati és önkormányzati állásainak ellátására kinevezések jogköre. A harmadik a döntési jog központosítása, amelynek értelmében megkülönböztette a döntés előkészítését, a döntést magát és annak végrehajtását.³¹ Az adminisztratív centralizáció Magyary Zoltán 1942-ben megjelent könyvében foglaltak szerint a korában nemcsak hogy előnyös, hanem elkerülhetetlen is. A közigazgatás feladatai az egész országot területében és lakosságában behálózzák, és oly mértékű anyagi eszközöket kívánnak meg, amelyet csak az állam tud előteremteni. A közigazgatás szakszerűségének követelményei a szakoktatás, a tudományos kutatás, a technikai vizsgálatok vonatkozásában olyan természetűek, amelyeket gazdaságosan és *megfelelő színvonalon csak az állam tud biztosítani*.³² „A közbiztonság és a honvédelem érdekeit csak a centralizált államhatalom tudja kielégíteni. A jogrend egysége másként meg nem valósítható.”³³

A hivatásos közszoigálatra vonatkozó előírásokat a szolgálati szabályzatok foglalták magukban. A két világháború közötti időszakban adták ki a *m. kir. belügyminiszterének*

²⁸ Magyary (1942): i. m. 133–134.

²⁹ Magyary (1942): i. m. 134.

³⁰ Magyary (1942): i. m. 107.

³¹ Magyary (1942): i. m. 107–108.

³² Magyary (1942): i. m. 109.

³³ Magyary (1942): i. m. 109.

39,820/1921. B.M. számú rendeletét,³⁴ amely a m. kir. állami rendőrség szervezetéről és szolgálati szabályozásáról szólt. Az ebben szereplő hivatali esküt az állami rendőrség újonnan kinevezett tagjai első kinevezésük alkalmával állásuk elfoglalása előtt tették le.³⁵

„Én N. N. esküszöm a mindentudó és mindenható Istenre, hogy Magyarországhoz és annak alkotmányához, Magyarország kormányzójához hű leszek, Magyarország törvényeit és törvényes szokásait, valamint az alkotmányos kormány rendeleteit megtartom, hivatali előjáróimnak engedelmeskedem, a hivatali titkot megőrzöm és hivatali kötelességeimet pontosan lelkiismeretesen teljesítem. Isten engem úgy segéljen!”³⁶

A m. kir. belügyminiszterének 39,820/1921. B.M. számú rendelete³⁷ volt a korszak rendőri szervezetének szóló szolgálati szabályzata. E szabályzatból ezt követően a rendőri szakképzés részeként tankönyvet készítettek. A különböző jogi szakkönyvek mellett a szolgálati szabályzatok tankönyvei (IV. kötet szólt erről) átdolgozásokkal több éven keresztül jelentek meg ebben az időszakban, amely tankönyveknek önálló szerzői Laky Imre és Nagyselmeczy László, valamint szerzőpárosként Laky Imre és Strausz László voltak.

A két világháború közötti Magyarország időszakának egyik leghosszabb ideig hivatalban lévő belügyminisztere Scitovszky Béla³⁸ öt éven át. A *Közbiztonság és társadalom* című cikk szerint annak, aki a hazát szereti és a nemzet nagy céljait tiszteltben tartja mellette, a rendet is szeretnie és tisztelnie kell. Ugyanis a rend az alapja minden civilizációnak. Rend és közbiztonság a legfőbb támasza az államnak és a társadalomnak, amelyek önmagukat erősítik. A rend szeretete tehát az állam és a társadalom erkölcsi emelkedettségének a fokmérője.³⁹

Az *erkölcs* címmel 1927-ben Scitovszky Béla belügyminiszter által írt cikk szerint, az általa erkölcsök védelme érdekében kibocsátott rendeletéről és annak visszhangjáról ír. A társadalom és a sajtó érdeklődését egyaránt felkeltő és egyben közvéleményt is formáló 151.000/1927. B.M. rendelet a közkerkölsiség védelméről⁴⁰ jelentősége igencsak értékteremtőnek volt tekinthető. Az egyént, társadalmat, de még az állami berendezkedést és magasabb rendű céljait érintő szükséges közvélemény

³⁴ Amely a rendőrség államosítása tárgyában 1919. évi október hó 1-jén kelt, s az 1920:1. t.-c. 10. §-ával érvényben tartott 5,047/1919. M. E. számú rendelet 1) 25., 33. és 35. §-ai alapján született. Lásd A m. kir. belügyminiszterének 39,820/1921. B.M. számú rendelete. A m. kir. állami rendőrség szervezetének és szolgálati szabályozásáról. *Belügyi Közlöny*, 26. 203. (1921), 20. 910–940.

³⁵ Rédey Miklós: *Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba*. Budapest, Magyar Királyi Állami Rendőrség Országos Szaktanulmányi Felügyelősége, 1923.

³⁶ Rédey (1923): i. m. 132. Az ekkor érvényben lévő szolgálati szabályzatban is ez az esküszöveg található. Lásd 39,820/1921. B.M. számú rendelet, 914.

³⁷ 39,820/1921. B.M. számú rendelet, 910–940.

³⁸ Scitovszky Béla hivatali ideje: 1926. október 15. – 1931. augusztus 24.

³⁹ Scitovszky Béla: *Közbiztonság és társadalom. Rendőr*, 1. (1927), 24–25. 1.

⁴⁰ A magyar királyi belügyminiszter 1927. évi 151.000. számú körrendelete, a közkerkölsiség védelméről. *Belügyi Közlöny*, 32. (1927), 8.

öntudatát formáló intézkedésnek volt ez a rendelet tekinthető. A kérdés etikai szempontok szerint felépülő rendelkezések kívánalmát az állami és társadalmi konszolidáció fokozatos fejlődése egyre jobban érezttette család és egyén egyaránt.⁴¹

Az a hatalmas lelki érték és erő, amely az erkölcsben rejlik tette az embert a Föld magasabb rendű teremtményévé. Az emberi életnek ugyanis nincs olyan megnyilvánulása, amelyben az erkölcsnek vezető szerep ne jutna⁴². „Az egyéni élet teljessége és tartalmassága, a családi élet tiszta melege, a társadalom harmóniája, egészséges fejlődése, a hatalom benső ereje, a nemzeti öntudat jogosultsága mind abból a csodálatos, kimeríthetetlen gazdagságú gondolat tiszta forrásából merít magasabb rendű tartalmat és erőt, melynek erkölcs a neve.”⁴³

Az erkölcs Platón szerint lelki harmónia – fejt ki Scitovszky, ami valódi egyensúlya minden erőnek, ösztönnek és törekvésnek, mert a harmónia maga a boldogság, az erkölcsös ember önmagában boldog, a rossz pedig boldogtalan.⁴⁴

„Az emberi élet tehát csak akkor felel meg a hivatásának, az emberi munka gyümölcse akkor nyújt áldást, művészet, irodalom, tudomány, közgazdaság, politika, közigazgatás, szóval az emberi élet bármely megnyilvánulása csak akkor lendíti előre egy nemzet fejlődését és boldogulását, ha az erkölcs öröklétű törvényeit követi.”⁴⁵. Az állam életében, az egyéni és a társadalmi folyamatos interakciókban aktívan kell érvényesülnie az erkölcs parancsainak⁴⁶.

„Tiszta erkölcs a legkisebb nemzetet is nagyra emelheti, erkölcs nélkül a leghatalmasabb nemzet is elsorvad. Akár az egyén, akár a társadalom vagy nemzet életét vizsgáljuk: belső világának leghűbb tükörképét erkölcsében találjuk meg. Ahol az erkölcs tiszta, ott az élet is boldog, harmonikus, ahol az erkölcs homályba vész, ott az élet beteg és boldogtalan.”⁴⁷ A közerkölcsiségről szóló rendelet a közerkölcs védelmét volt hivatott szolgálni, aminek a biztosítása és betartásának ellenőrzése, vagyis a jó erkölcs és a jó ízlés követelményeinek való megfelelés a hatóságoknak, kiváltképpen a rendőrhatalóságok és a közbiztonsági szervek egyik legfontosabb feladata.⁴⁸

A rendőri szakképzés a két világháború közötti időszakban az altisztképzésre építve a 74565/1923.B.M. rendeletben foglaltak szerint történt, amely a rendőrtörzsaltiszt-képző tanfolyami képzés megszervezésére, lebonyolítására, a tanfolyam felügyeletére, a tanulmányi ügyek rendezésére és a törzsaltiszt vizsgára vonatkozólag tartalmazott intézkedéseket.⁴⁹

⁴¹ Scitovszky Béla: Az erkölcs. *Pesti Napló*, 78. (1927), 47. 9.

⁴² Scitovszky (1927): i. m. 9.

⁴³ Scitovszky (1927): i. m. 9.

⁴⁴ Nándori Nikoletta Petra: A rendőri hivatás története és elemei. *Belügyi Szemle*, 69. (2021b), 7. 1196–1197.

⁴⁵ Scitovszky (1927): i. m. 9.

⁴⁶ Scitovszky (1927): i. m. 9.

⁴⁷ Scitovszky (1927): i. m. 9.

⁴⁸ Nándori (2021b): i. m.

⁴⁹ Sallai János: Rendőr-, rendőraltiszt-, rendőrtörzsaltiszt-képzés a m. kir. rendőrség államosítása után. *Magyar Rendészet*, 16. (2016), 6. 174.

További útmutatást nyújtott a rendőrség altiszti karának ebben a korszakban a *Társadalmi tanácsadó altisztek számára*⁵⁰ című Havranek János csendőr őrnagy, kerületi segédtszint munkássága is. A korabeli *Belügyi Közlönyben* megjelent cikk tanúsága szerint szabatos útmutatást nyújt minő magatartást kell tanúsítaniuk annak érdekében, hogy tekintélyüket és népszerűségüket fokozzák, továbbá bizonyosságát adják a fejlettebb társadalmi szokásokban és illemszabályokban való jártasságuknak. A magyar királyi csendőrség és állami rendőrség altisztjei között történő széles körű elterjedését a belügyminiszter úr kívánatosnak tartja, és a számukra történő megszerzését a legmelegebben ajánlja (3.131/1928.B.M eln. sz.).⁵¹ A nevezett könyv kiadását a Belügyminiszter 45.639/eln. VI. c. 1928. számú rendeletével engedélyezte.⁵² Havranek János a *Társadalmi tanácsadó altisztek számára* című könyvét megelőzően 1926-ban jelent meg a *Tanácsadó a csendőr magánéletéhez* munkája. A könyv megszületésének körülményei szerint az a cél vezérelte a szerzőt, hogy az abban vázolt irányelvek segítségével a csendőraltiszti kar könnyebben juthasson el a társadalmi műveltségnek arra a fokára, amelyet a haladó világ minden műveltebb emberétől megkövetel.⁵³ A könyv a korabeli társadalmi berendezkedésnek megfelelő általános viselkedési szabályokat, életvezetési tanácsokat, illemszabályokat, etikett és protokolláris előírásokat foglalt magában. Mindazokat a szolgálati feladatok ellátásán túl a magánélet vezetésére is kiterjedő és vonatkozó előírásokat, amelyeket a korabeli csendőr altiszt számára kötelező érvényűl szolgáltak.

Egy korabeli cikkben a vallás és a rendőr kapcsolatáról lehet olvasni, amelyet a következők szerint foglalok össze. „Isten katonája a rendőr”, amely régi mondásnak eredete a spanyol *Szent Hermandad* fiainak, az első szervezett állami rendőrségnek a keletkezésével áll összefüggésben. Isten eszménye és a hit ereje a rendőrség hivatásában nyeri el rendeltetését, méghozzá oly tekintetben, miszerint a törvények tiszteletét, azok betartatását a rend őrének magasztos szerepében láttatta kinyilatkozni. Ha a vallásos érzés elhomályosul, a lelki értékek elértéktelenednek, a morál hanyatlása elkerülhetetlenné válik. Ez megrontja az egyént és az egyéneken keresztül a társadalmat. Ha a fennálló törvények tisztelete csökken, ha a rend szükségességének érzése elenyészik, meginog az állami és társadalmi élet egész épülete.⁵⁴

A központosítás Magyarország történelmének szükséges és megoldandó feladata volt az I. világháborút követő időszakban. A közigazgatás rendszerét két változás, a centralizáció és a hatalmak elválasztásának elve határozta meg, amiben a rendőrség két szegmense, vagyis a végrehajtó hatalom és az igazságszolgáltatás révén volt érintett.

⁵⁰ Havranek János: *Társadalmi tanácsadó altisztek számára*. Budapest, (k. n.), 1928.

⁵¹ *Különfélek. Belügyi Közlöny*, (1928), 35. 725.

⁵² Havranek (1928): i. m. 2.

⁵³ Havranek (1928): i. m. 3.

⁵⁴ Markovich Miklós: A vallás és a rendőr. *Rendőr*, 1. (1927), 15.

4. A magyar közigazgatásról Tomcsányi Móric olvasatában

Az állam működésének kifejtéséhez szervekre van szükség, írja Tomcsányi Móric *A magyar közigazgatási jog alapintézményei* címmel 1926-ban megjelent könyvében. A közigazgatás fogalmát a következő három elem köré csoportosítja: 1. a köz (állam); 2. a közügyek (közcélok, közfeladatok); 3. igazgatás (cselekvés, tevékenység).⁵⁵ A korszak másik jelentősnek tartott közjogtudósa volt Tomcsányi Móric, aki a rendészetet mint közigazgatási szervet tanulmányozta.

Az állam működésének kifejtéséhez szervekre van szüksége, fejtette ki gondolatait Tomcsányi Móric. A közfeladatok megoldása közorgánumok útján történik. Az állami életnek elemi követelménye, hogy az egyeseknek az államhoz, sőt az egyesek egymás közötti életviszonyai is az állam részéről jogilag, vagyis a jogok és a kötelezettségek szempontjából előzetes, elvi szabályozással biztosítva legyenek.⁵⁶ A rendőri funkció összekapcsolódik a bírói szervek munkájával, de nem azonos azzal. A rendőri tevékenység Tomcsányi Móric szerint tiszta közigazgatási funkció, azon belül is speciálisnak tekinthető. A bírói funkcióval a jogbiztonság tekintetében mutat azonosságot. A rendőri működés elsősorban egyetemes tevékenység. Feladata általában a rend, úgymint a természeti, az állami, a társadalmi, a jogi rend feltételeinek biztosítása. Magát a rendet azonban nem alkotja, annak nem alkotó tényezője, csak megteremti és biztosítja a rend fennállásának a feltételeit.⁵⁷ A rendőri funkció fogalmát tekintve Tomcsányi Móric a leghelyesebbnek a Concha Győző székfoglaló értekezésében foglaltakat tekintette. Szerinte a rendőri funkció összetettsége okán magában foglalja a rendőri tevékenység célját, a funkciójának módját és eszközének diszkrecionalitását is. Ez a rendőri tevékenység egyik fő ismérve. Tomcsányi Móric hozzátette, hogy a rendőri funkció rendszerint diszkrecionális jellegű.⁵⁸ A tanulmány lényeges eleme a diszkrecionalitás előtérbe kerülése kapcsán jelentkezik. A jogszabályok, vagyis a jogi rendelkezések alapjául szolgáló tényállás konkrét megállapítása ilyen esetekben a közigazgatási szervekre van bízva, amelyek ezt a munkát adott eset körülményeinek figyelembevételével, legjobb belátásuk szerint végzik. Ebben a tekintetben érvényesül az ide vonatkozó jogszabály nyújtotta keretek között az úgynevezett szabad mérlegelés (*freies Ermessen*), s az ilyen alapon végzett aktusokat nevezi a közigazgatás diszkrecionális ténykedésnek.⁵⁹ A rendészeti közigazgatás területén, azon belül is maradandót alkotó Tomcsányi Móric 1933. évben megjelent *Magyar közigazgatási és pénzügyi jog. Különös (szakigazgatási) rész*⁶⁰ címmel

⁵⁵ Tomcsányi Móric: *A magyar közigazgatási jog alapintézményei*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1926. 9.

⁵⁶ Tomcsányi (1926): i. m. 15–16.

⁵⁷ Tomcsányi (1926): i. m. 24.

⁵⁸ Tomcsányi (1926): i. m. 25.

⁵⁹ Tomcsányi (1926): i. m. 21.

⁶⁰ Tomcsányi Móric: *Magyar közigazgatási és pénzügyi jog. Különös (szakigazgatási) rész*. Budapest, Fővárosi Nyomda, 1933.

írt könyvében kiemeleten foglalkozik a rendészettel⁶¹. „A rendészet általános fogalma szerint az állami és társadalmi élet egészére kiterjedő, e kétféle életkör rendjét rendezavarásoktól védő közigazgatási tevékenység, mely az állami és társadalmi élet rendjének szabályszerű érvényesülését külsőleg biztosítja.”⁶² A tudós munkásságáról a korabeli szaklapok is megemlékeztek, így többek között a Magyar Közigazgatás az utóbb idézett mű megjelenésének évében a következőket írta: a rendészeti közigazgatás átmeneti jelleget képvisel a közigazgatási jog általános tanai és a különös része között.⁶³

5. A törvény, a társadalom és a rendőrség hármasszövetségéről

A rendőrség közigazgatás rendszerében betöltött szerepéről és annak nehézségeiről szóló fejezetrészt Nagy Valér rendőrtanácsos, *A Rend* című folyóiratban 1926-ban megjelent cikke alapján szemléltetem.

A szövetség, amelynek a rend világában az egyensúlyt kell fenntartania, úgynevezett szentháromságot alkot Nagy Valér szerint, amelybe az egység és oszthatatlanság éppúgy beletartozik, mint a funkciók elkülönülése. Amennyiben a szövetség valamely tagja miatt ez az egyensúly megbomlik, a másik kettőnek szükséges azt helyreállítani. Legyen szó arról, ha a törvény nem mutatkozik helytállóan, a megteremtőjének, vagyis a társadalomnak szükséges megváltoztatni azt. *Sic volo, sic jubeo!* – Így akarom, így parancsolom! A társadalom olykor felülkerekedik saját törvényei felett, és ténútra lép, olykor pedig azt szereti, ha a törvények elnéznek felette.⁶⁴

A rendőrség a szövetség legszerényebb tagja, akinek szerepe a mérleg nyelve, amely éberem őrködik a két mérlegserpenyő között. A rend tehát a törvény és a társadalom egyensúlya. A törvény és rendőrség nélkül a társadalom nem élhet, mint-hogy formák nélkül sincs rend. A rend is csak forma, méghozzá olyan relatív forma, amely a társadalom céljainak eléréséhez szükséges mindenkeretrendszerrel biztosítja. A rend maga nem önálló intézmény, hanem a szövetségi kölcsönhatás eredménye. A rendnek magának azonban intézményei a törvény és a rendőrség, amelyek egyben intézményei magának a társadalomnak is, ezzel együtt azonban tényezői is a rend megvalósulásának. Ha pedig azt is hozzávesszük, hogy a törvény és a rendőrség nemcsak függvényei minden esetben a társadalomnak, hanem adott körülmények között fölé is kerülhetnek, és olykor a társadalom kizárásával ketten gyakorolják a szövetség hatalmát, akkor máris felhívták a figyelmet egy sor olyan különbségre, amely ezzel a tevékenységgel a felszínre kerül. Ha ugyanis a társadalom nem tiszteli a saját törvényeit, a rendőrségnek kötelessége közbelépni. Szövetségre tehát a rendőrség a törvénnyel lép annak érdekében, hogy a társadalmat észhez térítsék. Ameny-

⁶¹ Sallai János: Tomcsányi Móric rendészeti rendszere. *Magyar Rendészet*, 15. (2015), 4. 111.

⁶² Tomcsányi (1933): i. m. 6.1.

⁶³ Új magyar közigazgatási jog. Tomcsányi Móric könyve. *Magyar Közigazgatás*, 51. (1933), 20. 2.

⁶⁴ Nagy Valér: A törvény, a társadalom és a rendőrség hármasszövetsége. *A Rend*, 6. (1926), 6. 1.

nyiben gond nélkül sikerül e törekvést működőképessé tenni, az jó, amennyiben pedig nem, akkor közel a vég. Ez az, amit a rendőrség érez meg a leghamarabb. A rendőr tehát a szövetség legjobb tájékozódású tagja, egyfajta szeizmográfja,⁶⁵ akinek a rendszer legapróbb kilengése is hivatásában érezhető vetületet ad.

A rendőrség nem csupán tényezője és intézménye a rendnek, de sok esetben annak megteremtője is. Éppen ezért kell tehát oly szilárd, a törvényeket feltétlenül tisztelő, a törvényteleniséget feltétlenül üldöző, a társadalom bűneitől tiszta szervezetnek lennie. Az a dogmatikus feltevés, miszerint a rend magától jön létre, és hogy a rendőrség csak a rend előfeltételeit biztosítja csak békeidőben, vagyis zavartalan időszakban állja meg a helyét. A rendőrség a hármasszövetségben előkelő szerepét tekintve első kézből érzi, hogy hol van a probléma, ugyanis az általa őrzött mérleg nyelvének megbillenése is jól mutatja mindezt számára. A rendőrség a múlt és jövő között elhelyezkedve nem más, mint a jogfolytonosság megtestesítője, annak őre, a kilengések esküdt ellensége. A felelősséget a rendért nem a társadalomtól kéri számon, nem is a törvények betűitől, hanem a társadalom élő lelkiismeretétől: a rendőrségtől.⁶⁶ Vigyázzunk tehát: a rendőrség a hármasszövetségben sokkal előkelőbb szerepet tölt be, mint azt maga is gondolja.⁶⁷

6. A két világháború közötti időszak rendőri erényei

A korszak közszolgálati alkalmazottai, a fegyveres szervek és még ezen belül is a rendőrök erényeit a jelen tanulmány során vizsgált szakirodalmak alapján szűrtem ki. A rendőrség a közigazgatási, ezen belül is a közszolgálati rendszer részét képezte. Ezért fontos szerepet tulajdonítottam azon szakirodalmak mélyrehatóbb vizsgálatának, amelyeket az adott korszak elismert közigazgatási és jogtudományi írói kiemelt munkáinak tekintettek, továbbá hatással voltak a rendőri hivatásra.

Az erényből és a hozzá kapcsolódó jellemből következő jó cselekedet és magatartás határozza meg magát a fegyelmet és a mérlegelést mint pozitív viselkedési módokat. A rendőri erények⁶⁸ tehát olyan személyiségből fakadó, jellembeli és pozitív, vagyis jó magatartásformák, amelyek képessé teszi elsajátítható, fejleszthető, és amelyek a rendőri feladatellátást alapjaiban határozták meg és tették általuk jobbá magát a rendőri hivatást.

A két világháború közötti időszakban tehát olyan, a rendészettudomány szempontjából kiemelkedő tudósok munkáira támaszkodtam, amelyek a kor rendőri működésének vonatkozásában és a vizsgált rendőri erényekre nézve jelentőséggel

⁶⁵ Nagy Valér (1926): i. m. 1-2.

⁶⁶ Nagy Valér (1926): i. m. 2.

⁶⁷ Nagy Valér (1926): i. m. 2.

⁶⁸ A rendőri erkölcs témaköréről és így a rendőri erényekről bővebben lásd Nándori Nikoletta Petra: Gondolatok a rendőri hivatás erkölcsi normarendszeréről. *Rendvédelem*, 10. (2021c), 3. 3-4.

bírtak. Mindezek alapján a fegyelem és a diszkrecionális képesség (mérlegelési jogkör) voltak a kor kiemelt rendőri erényei.

6.1. A fegyelem, fegyelmezettség

„A fedd ige korai és valószínűleg eredetibb *fegy* alakjának származéka *-elem* névszóképzővel (mint pl. sérelem). Legkorábbi jelentése ennek megfelelően ‘*feddés*’ volt, ebből lett előbb ‘*fegyelmezés*’, majd maga a megkívánt ‘*rend*’ értelme.”⁶⁹

De mi is a fegyelem? „A fegyelmezettség általában véve a figyelem és a koncentráció erénye, azaz annak a képessége, hogy valaki odafigyel arra, amit csinál, azt úgy csinálja, ahogyan kell.”⁷⁰ A Magyar értelmező kéziszótár szerint:

„A fegyelem azoknak az írott és íratlan szabályoknak, rendelkezéseknek a megtartása, szempontoknak a figyelembevétele, amelyek valamely közösség vagy szervezet eredményes működését irányítják, biztosítják. [...] E szabályok, rendelkezések összessége, az általuk biztosított rend.”⁷¹

A „*fegyelem*” az 1903-ban megjelent *Rendőrségi Lexicon* szerint a következőt jelentette: a „fegyelem és függelem” szóösszetételben volt fellelhető, amely meghatározása szerint: „A rendőr előjáróival szemben a legszigorúbb katonai fegyelemre és függelemre, a legpontosabb engedmességre és tiszteletre köteles.”⁷² Ezenkívül azonban más előírást a szó konkrét voltára vonatkozólag, vagyis a keresett szóval kapcsolatban nem, csupán a fegyelmi büntetésekkel, eljárásokkal, ítéletekkel, szabályzatokkal és ügyekkel kapcsolatban, ámde több oldalnyi anyagot találtam.

A hivatkozott *Rendőrségi Lexicon* még a dualizmus korában jelent meg, amikor a rendőri hivatás más ideológiák mentén haladt.⁷³ A fegyelmet Magyary Zoltán az adminisztráció, vagyis a közigazgatás-tudomány rendszerében használta. A kiadott paranccsal egy időben megindul a tekintély és a felelősség, a működés és a fegyelem szerepe.⁷⁴ A hivatásos közszolgálat kialakulásában a köteleességérzet és a hivatásérzet belenevelése, amelyet részben jogi eszközökkel és fegyelmelemmel értek el.⁷⁵ A katonai fegyelem őrzéséért a csendőrség volt a felelős, ahogy azt Magyary Zoltán írja. A csendőrtisztek feladata volt ugyanis a közbiztonsági szolgálat kezelése és afeletti őrködés, továbbá a szolgálatteljesítés ellenőrzése és irányítása, a légénység hivatászerű kiképzésének a vezetése és a katonai fegyelem fenntartása.⁷⁶

A fegyelem olyan erény, amely az erények gyakorlásának alapját is jelenti, és a fegyelem erősítésére ennek okán nagy szükség van. A fegyelem mint erény hatással

⁶⁹ Horváth Ildikó (szerk.): *A magyar nyelv értelmező szótára*. II. E-Gy. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1979. 563.

⁷⁰ Boda Mihály: *A katonai erények*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021. 151.

⁷¹ Horváth (1979): i. m. 563.

⁷² Rédey Miklós – Laki Imre (szerk.): *Rendőrségi Lexicon*. Budapest, Stephaneum Nyomda és Könyvkiadó, 1903. 138.

⁷³ Nándori Nikoletta Petra: Concha Győző és a rendőri erények. *Magyar Rendészet*, 21. (2021a), 3. 155–170.

⁷⁴ Magyary (1942): i. m. 34.

⁷⁵ Magyary (1942): i. m. 59.

⁷⁶ Magyary (1942): i. m. 264.

van más erényekre is, úgymint a négy sarkalatos erényre: bölcsességre, igazságságra, bátorságra és mértékletességre.⁷⁷ A fegyelem tehát egyrészt a szabályok betartását, másrészt önkontrollt, önuralmat és pontosságot is jelent. A fegyelmezett ember betartja a szabályokat és önmérsékletet gyakorol.

A két világháború között a fegyelmezettségnek négy formájára is történik hivatkozás Boda Mihály szerint. Eszerint a szigorú engedelmisség (a katonának az eskütélt követő parancsuralmi rendszer sajátosságaihoz alkalmazkodva, az előírásoknak megfelelő és azokat követő szigorú engedelmisség), a szocializált katona fegyelmezettsége (a kiképzéssel a katona személyiségének részévé teszik az engedelmisséget, és bizalmat ébresztenek benne), a professzionális autonómia (a katonát saját érdekén is alapuló, önálló feladat-végrehajtással bevonják a parancs által kijelölt cél elérésébe) és a szocializált autonómia erénye is.⁷⁸ A katonai erények közül a katonai fegyelem hasonló a rendőri erények vizsgálata során feltárt rendőri fegyelemhez, mint a két világháború közötti korszak egyik kiemelt rendőri erényéhez. A hivatásos szolgálati feladatok fegyelmezett ellátásának a rendőr számára épp akkora jelentősége van, mint a katonák esetében. Az engedelmisség a katonák esküjéhez hasonlóan a kor rendőri eszközüvegében is megtalálható volt. Mindemellett a magyar királyi állami rendőrség szervezeti és szolgálati szabályzatában⁷⁹ is megjelenik a fegyelem és az engedelmisség, méghozzá a következők szerint.

„Az őrszemélyzet a m. kir. állami rendőrségnek, mint polgári intézménynek, egyenruházott – a szolgálatot rendszerint egyenruhában teljesítő – közegeiből alakuló tagozata, mely a fölé- és alárendeltség, a szolgálati engedelmisség és a fegyelem tekintetében a katonaságéhoz hasonló szigorú szabályok alatt áll.”⁸⁰

A hivatkozott szolgálati szabályzat 28. §-ában foglaltak alapján megállapítható, hogy a hierarchikus felépítés mellett a rendőri szolgálati engedelmisséget és fegyelmet a katonáival hozták összefüggésbe.

A katonai vezetői erény és a fegyelmezettség Boda Mihály szerint két szorosan összetartozó erény. A parancsnok akkor képes sikeresen vezetni alárendeltjeit, ha azok rendelkeznek a megfelelő fegyelmezettség erénnyel. A katonai vezetői erény szerepe abban nyilvánul meg, hogy általa a parancsnok kiszámíthatatlan helyzetben, a kiszámíthatatlanság csökkentésével képes az alárendelt állománnyal a katonai célt sikeresen elérni. A fegyelmezettség erényének célja ezzel összefüggésben, hogy az alárendelt katona kiszámíthatatlan állapotban képes legyen a parancsok vezetése alatt részt venni a katonai cél sikeres elérésében.⁸¹

⁷⁷ *Fegyelmezés nevelési céllal – alapelvek és szabályok* (é. n.). 6.

⁷⁸ Boda Mihály: A katonai erények a két világháború között Európában és Magyarországon. *Hadtörténelmi Közlemények*, 135. (2022a), 1. 165–199.

⁷⁹ 39,820/1921. B.M. számú rendelet, 922.

⁸⁰ 39,820/1921. B.M. számú rendelet, 922.

⁸¹ Boda (2022a): i. m.

A rendőri vezetők a fegyelmet az elsődleges rendőri erények között hangsúlyozták minden időben, ahogyan a jelen tanulmány szempontjából releváns időszakban is. A vidéki rendőrkapitány, Tisza Miksa 1920-ban *A fegyelem* címmel megjelent értekezésében a rendőrség akkori válságának és megbomlásának okaként a fegyelem hiányát határozta meg.⁸²

„A fegyelem megbontása nélkül sohasem került volna az ország háromnegyedrészre idegen uralom alá [...] A fegyelem az egész társadalmi életnek a bázisa, ahol a fegyelem megszűnik, ott megjelenik az anarchia. Sokszor tapasztaljuk, hogy az a család, melyben fegyelem nincsen, előbb-utóbb tönkremegy. Ugyanazt tapasztaljuk a köz- és magánintézményeknél, szóval: az egész vonalon. S mikor ezt így megállapítjuk, ismét csak oda tendálunk, hogy a magyar királyi államrendőrség kebelében az erkölcsi vasfegyelem honosítandó meg.”⁸³

A fegyelem, a fegyelmezett magatartás a rendőri munkavégzés szerves része. A közigazgatás részeként a rendőrségnek mint állami fegyveres testületnek a feladata alapvetően a közrend és a közbiztonság fenntartása. A szervezet működését a hierarchiai rendszer, a vonatkozó jogszabályi környezet és olyan szigorú előírások határozzák meg, amelyek a testület részeként a rendőrré egyaránt érvényesek. Akitől a rábízott feladatellátás, vagyis a törvények betartatása mellett feddhetetlen magánéletet is elvárnak. Mindezeket olyan felvételi előszűrés (egészségügyi, fizikai és pszichológiai) és képzés során elsajátított szakértelem előz meg, amelyeknek köszönhetően teljesíthetnek végül szolgálatot, állhatnak állományba. Ez a rendszer, a feladatellátás és a képzés olyan magatartást kívánnak meg, amely a szervezeti kultúra részét képezik, és egyben a hozzá kapcsolódó jellemet is meghatározzák. A fegyelem, a fegyelmezett magatartás az egyik olyan elem volt a vizsgált időszakban, amelyet a tanulmányban feltárt szakirodalom is kiemel, és amelyet a rendőri feladatellátás egyik meghatározó elemeként aposztrofál. Az erényből és a hozzá kapcsolódó jellemből következő jó cselekedet és magatartás határozta meg magát a fegyelmet mint pozitív viselkedési módot. A jogszabályi előírások betartása és következetes, mindenkire egyaránt vonatkozó betartatása, a munkavégzés rendje, a külső megjelenés (egyenruha viselete) azonban nemcsak a tanulmány által vizsgált korban volt jelen, vagy határozta meg alapjaiban a rendőri feladatellátást, hanem az napjaink rendőri működésének ugyancsak szerves részét képezi, bár azért volt változás (hangsúlyeltolódás), hiszen történeti fejlődésen ment keresztül.

⁸² Androvicz Gábor: *Katonai vonások a budapesti államrendőrség szolgálati és személyi viszonyaiban (1873–1944). Katonai Jogi és Hadijogi Szemle*, 7. (2019), 1. 96.

⁸³ Tisza Miksa: *A fegyelem. Rendőrségi Lapok*, 18. (1920), 2–3. Lásd Androvicz (2019): i. m. 96.

6.2. A mérlegelési jogkör, vagyis diszkrecionális képesség

A jogtudományok vizsgálódása révén a jogi elemzések arra a kérdésre adnak csupán választ, hogy milyennek kell lennie a rendészeti igazgatásnak, azonban arra nem, hogy az milyen is valójában. A jogi norma általános tipikus jegyek leírását követve tölti be szabályozási funkcióját, a jogalkalmazás ellenben mindig az egyedire reagál. A rendészeti jogot az ellentmondások feloldására választotta széles körű diszkrecionális jogosultsággal. A rendészeti cselekvésnek a rendőri működés olyan spontán, amorf és autonóm jellegét vetette fel, amely a jogtudomány módszereivel nem volt vizsgálható.⁸⁴ A rendészettel szemben nem csupán az eredményességet és a hatékonyságot tekintették követelménynek, hanem a törvényességet is.⁸⁵

A dualizmus kori rendőri működés legsajátosabb eszköze⁸⁶ és a korszak feltárt rendőri erényei között is szerepelt az alanyi belátás, vagyis a széles körű diszkrecionális hatalom, ahogyan azt Concha Győző nevezte.⁸⁷ Mindezzel a két világháború közötti korszak rendészettel foglalkozó tudományágainak (közigazgatás, jogtudomány) szakirodalma is számos esetben foglalkozott. A diszkrecionális hatalmat (vagy inkább nevezzük képességnek) másképpen mérlegelési jogkörnek is szokták nevezni. Olyan döntésről beszélhetünk, amelynek révén mérlegelésre okot adó körülmény következik be. A jó és a rossz döntés közötti mérlegelési jogkörét, vagyis a diszkrecionális képességet erénnyé a szabad akarat meghozatala során bekövetkező erkölcsi jóra való törekvés teszi. E képesség, vagyis a diszkrecionális képesség mint erény, képzéssel elsajátítható és fejleszthető. Éppen ezért szerepelt a korszak rendőri képzéssel foglalkozó tankönyveiben is.

A két világháború közötti korszakban a diszkrecionális hatalommal kapcsolatban Rédey Miklós⁸⁸ a *Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba* címmel írt könyvében fejti ki bővebben gondolatait. Rédey Miklós a rendőri működést sajátos, minden más állami funkciótól megkülönböztetett jellegeként az állandó örködés és a rögtöni beavatkozással járó alanyi belátás (vagyis diszkrecionális hatalom) sajátos eszközeiként aposztrofálja, amelynek – mint írja – nem kell kétségtelen tényeken alapulnia, hanem az valószínűségekre is alapítható. Concha Győzőéhez hasonló okfejtése során a rendőri működés sajátos eszközeinek az állandó örködést és a diszkrecionális hatalmat tekinti, amelynek határát a jogrend és a természet rendje szabja meg. A rendőri működés határa az általános jogrend határaival azonos, tehát állandó és változatlan.

⁸⁴ Finszter (2014): i. m. 52–53.

⁸⁵ Finszter (2014): i. m. 55.

⁸⁶ Concha (1901): i. m. 328.

⁸⁷ A dualizmus korának rendőri erényei: az állandó örködés; az alanyi belátás, a széles körű diszkrecionális hatalom és a fizikai erő azonnali alkalmazásának lehetősége voltak. Lásd Nándori (2021a): i. m. 165.

⁸⁸ Rédey Miklós (1868–1931) egykori budapesti rendőrfőkapitány-helyettes. Lásd Sallai János: Réde(i)y (Rohrbacher) Miklós rendőrtudós élete, munkássága. In Finszter Géza – Korinek László – Végh Zsuzsanna (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Dános Valér tiszteletére*. Budapest, Belügyminisztérium, 2018. 107–114.

Rédey Miklós a diszkrecionális hatalom fő irányvonalát annak a kivételes állapotához köthető voltában látta. Erről tanúskodik, hogy könyve⁸⁹ külön fejezete alcímének is a *Kivételes állapotot* választotta. A rendőri működés eszközei közül, vagyis az állandó örökös és a szubjektív belátáson alapuló diszkrecionális hatalom közül az utóbbit írja jelentősebbnek Rédey Miklós, ami megadja a lehetőséget a tételes jogban nem szabályozott, vagy nem is szabályozható esetekben a rendőrség számára, hogy saját megítélése alapján rögtön határozva intézkedjen. Mivel a köznyugalmat, a közbiztonságot és így a közrendet közvetlenül fenyegető veszélyek igencsak sokfélék lehetnek, el sem képzelhető a rendőrség diszkrecionális hatalma, vagyis rögtöni elhatározásának érvényesítése nélkül. Rédey Miklós egyetért Concha Győzővel továbbá abban, hogy valamennyi veszélyt előre meghatározni, szabályozni annak számtalan változata miatt képtelenség és lehetetlenség volna. A diszkrecionális hatalom határait a jogrend képezi, azonban a rendőri működés egész vonalát keresztülszövi. Az államrendőrségnél van a legszélesebb körű megnyilatkozása Rédey Miklós szerint, de a biztonsági és a közigazgatási rendtartás egyéb részeiben is szükség van rá. Legnagyobb fokát kivételes állapotban éri el a kivételes hatalomban. A kivételes hatalom az állam legfőbb rendőri hatalmának legmagasabb megnyilatkozása, amelynek lényege a jogrend rendes szabályaitól való eltérésben áll, amikor korlátozzák a szabadságjogokat, vagy időlegesen felfüggesztik, és a közrendhatóságok működési körét kiterjesztik. Történik mindez annak érdekében, hogy a közrend elleni támadásokat hatékonyabban elnyomhassák. Ez a kivételes állapot lehet részleges vagy lehet általános, azonban mindig időleges. Létesítője egyedül a törvényhozás lehet az alkotmányos államokban.⁹⁰

A *discretionális* vagy *diskrecionárius* jelleg, elem, jogkör, hatalom vagy természet szóösszetételben szövi át Tomcsányi Móric⁹¹ *Rendészet, közigazgatás, bírói jogvédelem* című, 1929-ben megjelent székfoglaló értekezését. A rendészetre vonatkozó sokféle elmélet közül általánosságokban Concha Győző konstrukcióját követi az értekezésben.⁹² Tomcsányi Móric azonban leszögezi, hogy teszi mindezt azzal a korlátozással egyrészt, hogy rendőri funkcióját tekintve a diszkrecionális jelleg nem abszolút és kizárólagos, hanem mindinkább csupán rendszerint kellék. Másrészt pedig a rendőri jelleg a diszkrecionális elem hiányában is megállapítható, mégpedig abban az esetben, ha valamely, a meglévő közrendet, vagyis a személy- és vagyónbiztonságot közvetlenül fenyegető nagyobb veszély elhárításáról van szó.⁹³ A szabad mérlegeléssel, ennél fogva a szabad elhatározás lehetőségével a rendőri működés céljának elérése érdekében, de akkor is mindig a fennálló jogrend keretei között alapuló intézkedést jelent. A diszkrecionális elem tehát jogi és nem a jogrenden, jogszabályokon

⁸⁹ Rédey (1923): i. m. 106–114.

⁹⁰ Rédey (1923): i. m. 106–114.

⁹¹ Tomcsányi Móric „a közigazgatási jogdogmatika egyik legeredményesebb, legkövetkezetesebb, továbbá a rendészet egyik legkiemelkedőbb művelője volt a XX. század elején”. Lásd Sallai (2019a): i. m. 112.

⁹² A dualizmus korának rendőri erényeiről korábban született tanulmány szerint az állandó örökös, a diszkrecionális hatalom és a fizikai erő azonnali alkalmazása szerepeltek. Lásd Nándori (2021a): i. m.

⁹³ Tomcsányi Móric: *Rendészet, közigazgatás, bírói jogvédelem*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1929. 7.

kívüli elem. A közigazgatás sajátossága a diszkrecionális működés.⁹⁴ A közigazgatás mérlegelése a jogszabályilag „előre meg nem határozható, szabad, mondhatnók intuitív mérlegelés alá eső tényelemek segítségével”⁹⁵ történik.

A rendészeti hatalom állami felségjog folyamánya Tóth József szerint tehát az államhatalom (*supremae potestatis pars* – a legfőbb hatalom része) részét képviseli. A rendészeti hatalom a rendészeti célok megvalósítására szolgáló eszköz, amelynek terjedelmét a jogállamban törvények szabályozzák.⁹⁶

A rendészeti hatalom szűkítése szükségességének vizsgálatából adódik, hogy a rendészeti hatalom terjedelme szoros összefüggésben áll az állampolgári szabadságjogokkal. Ebből az következik, hogy a rendészeti hatalom túlzott mértékű kiterjesztése a szabadságjogok szűkítését, a rendészeti hatalom szűkítése pedig a szabadságjogok növelését vonja maga után.⁹⁷

A rendészet fogalmának meghatározásából kiindulva Tóth József annak egyik kiemelkedő tartalmi elemeként említi a diszkrecionális hatalmat. Az előfeltételek eme vonatkozásában, vagyis a rendészeti szervek működésében vannak előre pontosan nem szabályozható tartalmak, és éppen ezért előre nem is lehet megkötni a rendőrség kezét különböző kautélákkal (*előzetes feltétel*), előzetes biztosítókkal.⁹⁸

A közigazgatás azon törekvéséről Magyary Zoltán szerint a jogszabályok által minél több oldalról kell a szabad belátást, diszkrecionális hatáskört szabályozni és minél szűkebb körre szorítani.⁹⁹ A közigazgatási jog fejlődése hatással volt a diszkrecionális hatáskörre is. Amely szerint a jogi szabályozás nem terjed ki, és nem is terjedhet ki a közigazgatás minden cselekedetére. Ezek közül jogilag nem, vagy nem mindenre kiterjedően szabályozottat nevezik diszkrecionális hatáskörnek.¹⁰⁰

Az igazságos rendészet elméletének vonatkozásában Boda Mihály azt a legitim autoritás szabályaként aposztrofálja, amely az igazságos célok meghozataláért felelős döntéseket foglalja magában. A diszkrecionális jogkör ebben a tekintetben a rendőr számára nem csupán a mindenkorai törvények és szabályzatok szerinti előírások betartását jelenti, hanem mindezeket túl maga is erkölcsi és morális döntéseket hoz.¹⁰¹ A rendészettel szemben támasztott követelményeknek való megfelelés szerint a mérlegelési jogkört mint erkölcsi dilemmát (döntési helyzetet) legalább kétféle vonatkozásban szükséges vizsgálni, amely egyrészt az eredményesség, a hatékonyság és a törvényesség közötti összhang megteremtését jelenti, másrészt pedig a rendőr hatáskörébe kerülő ügyek és a különböző jogesetek egyedisége révén azokra

⁹⁴ Tomcsányi (1929): i. m. 16.

⁹⁵ Tomcsányi (1929): i. m. 16–17.

⁹⁶ Tóth (1938): i. m. 76.

⁹⁷ Tóth (1938): i. m. 90.

⁹⁸ Tóth József: *A rendészeti ténykedés alakjai. Különös tekintettel a közigazgatási aktusokra*. Eger, Szent János Nyomda, 1939. 49–51.

⁹⁹ Magyary (1942): i. m. 50.

¹⁰⁰ Magyary (1942): i. m. 582.

¹⁰¹ Boda Mihály: Az igazságos háború elméletének kiterjesztése a rendészetre: történelmi és kortárs elméletek. Az igazságos rendészet elmélete. *Belügyi Szemle*, 70. (2022b), 1. 182.

teljes körű választ és kezelést a jogi normák objektivitásából adódóan nem adnak. Azok megoldásában kiemelt szerepe a diszkrecionális képességnek van.

A mérlegelési jogkör vagy diszkrecionális képesség a fegyelemhez hasonlóan kiemelt eleme volt a két világháború közötti időszak rendőri erényeinek. A mérlegelési jogkör alapvető korlátját a jogszabályok jelentették, ami a diszkrecionális képesség folyamánként létrejövő összetett döntési folyamathoz szükséges speciális rendőri szakképzés szükségessége mellett, a speciális erkölcsi értékek jelenlétét is megkövetelte. A tanulmányban feltárt erényekről összességében elmondható, hogy azok nem a korszak sajátosságai, hanem azon erényeket képviselték, amelyek ebben a korszakban hangsúlyosabb szerepet ekképpen töltek be a rendőri hivatásban. Ezek az erények a történelem során változáson/fejlődésen mentek keresztül, ahogyan a kortárs rendőri hivatás számára is kiemelt jelentőségűnek tekinthetők, azonban más hangsúllyal.

7. Összegzés

A tanulmányban a magyar közigazgatás történetének két világháború közötti, vagyis az első világháború végétől a második világháború lezárásáig terjedő időszakát vizsgáltam. A közigazgatás részét képező végrehajtó hatalom jogállásával, feladatával foglalkoztam, azonban a fő szerepet számomra mindebből azoknak az erényeknek a kiszűrése jelentette, amelyek az adott kor rendőri hivatása szempontjából meghatározónak voltak tekinthetők. A fegyelem mint rendőri erény azonban nem csupán a két világháború közötti időszak sajátosságának volt tekinthető. Jelentősége mindinkább abban érhető tetten, hogy mikor, miért és mekkora jelentőséget tulajdonítottak neki. Ahogyan az a mérlegelési jogkorról hasonlóképpen elmondható, hiszen a rendőri hivatáshoz tartozó szükséges és igencsak meghatározó elem. A tanulmányban feltárt rendőri erények tehát nem csupán a két világháború közötti időszakban voltak relevánsak, hanem a rendőri hivatást meghatározó, állandó rendőri erények a rendőri jellem meghatározó elemeiként vannak jelen ma is, noha más hangsúlyokkal.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A magyar királyi belügyminiszterének 39,820/1921. B.M. számú rendelete. A m. kir. állami rendőrség szervezetének és szolgálati szabályozásáról. *Belügyi Közlöny*, 26. 203. (1921), 20.
- A magyar királyi belügyminiszter 1927. évi 151.000. számú körrendelete, a közérkölciség védelméről. *Belügyi Közlöny*, 32. (1927), 8.
- Androvicz Gábor: Katonai vonások a budapesti államrendőrség szolgálati és személyi viszonyában (1873–1944). *Katonai Jogi és Hadijogi Szemle*, 7. (2019), 1. 83–104. Online: http://real-j.mtak.hu/21730/1/Katonai_jogi_szemle_2019_7_1_.pdf
- Angyal Pál: *A közigazgatásellenesség büntetőjogi értékelése*. Székfoglaló értekezés. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1931.

- Arisztotelész: *Politika*. Fordította: Szabó Miklós. Budapest, Gondolat Kiadó, 1969.
- Belügyi Közlöny*, (1928), 35.
- Bibó István: *Jogszerű közigazgatás, eredményes közigazgatás, erős végrehajtó hatalom*. Válogatott tanulmányok. Első kötet 1935–1944. Budapest, Magvető Kiadó, [1944] 1986. 271–294.
- Boda Mihály: *A katonai erények*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021.
- Boda Mihály: A katonai erények a két világháború között Európában és Magyarországon. *Hadtörténelmi Közlemények*, 135. (2022a), 1. 165–199.
- Boda Mihály: Az igazságos háború elméletének kiterjesztése a rendészetre: történelmi és kortárs elméletek. Az igazságos rendészet elmélete. *Belügyi Szemle*, 70. (2022b), 1. 169–185. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.1.10>
- Concha Győző: A rendőrség természete és állása szabad államban. *Értekezések a Társadalmi Tudományok Köréből*, 12. (1901), 6. 295–344.
- Finszter Géza: *Rendészetelmélet*. Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2014.
- Finszter Géza: *Rendészet*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018.
- Havranek János: *Társadalmi tanácsadó altisztek számára*. Budapest, (k. n.), 1928.
- Horváth Ildikó (szerk.): *A magyar nyelv értelmező szótára. II. E–Gy*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1979.
- Lőrincz Lajos: Magyar Zoltán helye a magyar közigazgatás-tudományban. Gellén Márton – Hosszú Hortenzia (szerk.): *Államszerep válság idején. Magyar Zoltán emlékkötet*. Budapest, Complex Kiadó, 2010. 39–45.
- Magyary Zoltán: *Magyar közigazgatás*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1942.
- Magyary Zoltán – Kiss István: *A közigazgatás és az emberek*. Budapest, Magyar Közigazgatástudományi Intézet, 1939.
- Markovich Miklós: A vallás és a rendőr. *Rendőr*, 1. (1927), 15.
- Nándori Nikoletta Petra: Concha Győző és a rendőri erények. *Magyar Rendészet*, 21. (2021a), 3. 155–170. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2021.3.11>
- Nándori Nikoletta Petra: A rendőri hivatás története és elemei. *Belügyi Szemle*, 69. (2021b), 7. 1181–1208. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.7.6>
- Nándori Nikoletta Petra: Gondolatok a rendőri hivatás erkölcsi normarendszeréről. *Rendvédelem*, 10. (2021c), 3. 2–11. Online: <https://doi.org/10.53793/RV.2021.3.1>
- Rédey Miklós: *Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba*. Budapest, Magyar Királyi Állami Rendőrség Országos Szaktanulmányi Felügyelősége, 1923.
- Rédey Miklós – Laki Imre (szerk.): *Rendőrségi Lexicon*. Budapest, Stephaneum Nyomda és Könyvkiadó, 1903.
- Sallai János: Tomcsányi Móric rendészeti rendszere. *Magyar Rendészet*, 15. (2015), 4. 111–116.
- Sallai János: Rendőr-, rendőrtiszt-, rendőrtörzsaltiszt-képzés a m. kir. rendőrség államosítása után. *Magyar Rendészet*, 16. (2016), 6. 169–177. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/2221>
- Sallai János: Réde(i)y (Rohrbacher) Miklós rendőrtudós élete, munkássága. In Finszter Géza – Korinek László – Végh Zsuzsanna (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Dános Valér tiszteletére*. Budapest, Belügyminisztérium, 2018. 107–114.
- Sallai János: *A magyar rendészet története*. Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, 2019a.
- Sallai János: Dr. Tóth József a rendészet- és a jogtudomány jeles művelőjének élete, munkássága. *Magyar Rendészet*, 19. (2019b), 2–3. 207–216. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2019.2.3.10>
- Scitovszky Béla: Az erkölcs. *Pesti Napló*, 78. (1927), 47.
- Scitovszky Béla: Közbiztonság és társadalom. *Rendőr*, 1. (1927), 24–25.
- Szabó Ildikó: Nemzetfogalom és nemzeti identitás a dualizmus korában és a Horthy-korszakban. *Politikatudományi Szemle*, 15. (2006), 1. 201–248. Online: <http://real.mtak.hu/id/eprint/112410>
- Tomcsányi Móric: *A magyar közigazgatási jog alapintézményei*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1926.

Tomcsányi Móric: *Rendészet, közigazgatás, bírói jogvédelem*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1929.

Tomcsányi Móric: *Magyar közigazgatási és pénzügyi jog. Különös (szakigazgatási) rész*. Budapest, Fővárosi Nyomda, 1933.

Tisza Miksa: A fegyelem. *Rendőrségi Lapok*, 18. (1920), 2–3.

Tóth József: *Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban*. Eger, Szent János Nyomda, 1938.

Tóth József: *A rendészeti ténykedés alakjai különös tekintettel a közigazgatási aktusokra*. Eger, Egri Érseki Jogakadémia Szent János Nyomda, 1939.

Új magyar közigazgatási jog. Tomcsányi Móric könyve. *Magyar Közigazgatás*, 51. (1933), 20.

ABSTRACT

Discipline and discretion

On the Police Virtues of Hungary between the Two World Wars

Petra Nikoletta NÁNDORI

The paper deals with the police virtues of the interwar period. One of the important authors of the period on the subject is Zoltán Magyary, who argues that discipline is the most important police virtue. He defined discipline as a police virtue as a prominent feature of the civil service profession, which permeated the entire civil service system. Centralisation and the separation of powers were the defining elements of public administration at the time and it had an impact on the police profession. Another important author of the period, Móric Tomcsányi, attached particular importance to another virtue, discretionary capacity. In the history of policing, the power of discretion; for the police, what occupied the most sensitive part of the public administration; was a central issue.

Keywords: *police virtues, discipline, discretionary powers, discretionary capacity*